

روش تحقیق در مدیریت

(رشته های مدیریت)

www.ketab.ir

علی صالحی

دکتر سید علی اکبر احمدی

سرشناسه	: احمدی، سید علی اکبر، ۱۳۴۳ -
عنوان و نام پدید آور	: روش تحقیق در مدیریت/ سید علی اکبر احمدی، علی صالحی.
وضعیت ویراست	: [ویراست ۲].
مشخصات نشر	: تهران: دانشگاه پیام نور، ۱۳۹۲.
مشخصات ظاهری	: چهارده، ۳۰۳ ص: مصور، جدول.
فروست	: دانشگاه پیام نور؛ ۱۹۴۴؛ گروه مدیریت؛ ۱/۸۳ .
شابک	: 978 - 964 - 387 - 989 - 1
وضعیت فهرست نویسی	: فیپا.
یادداشت	: ویراست قبلی کتاب حاضر تحت عنوان "روش تحقیق در مدیریت (رشته های مدیریت)" توسط دانشگاه پیام نور در سال ۱۳۸۹ منتشر شده است.
یادداشت	: کتابنامه: ص. ۳۰۱ - ۳۰۳.
عنوان دیگر	: روش تحقیق در مدیریت (رشته های مدیریت).
موضوع	: مدیریت - تحقیق - روش شناسی - آموزش برنامه ای.
موضوع	: مدیریت - تحقیق - روش شناسی.
شناسه افزوده	: صالحی، علی، ۱۳۵۳ -
شناسه افزوده	: دانشگاه پیام نور.
رده بندی کنگره	: ۱۳۹۲ HD۳۰/۴/الف۳۹
رده بندی دیویی	: ۶۵۸/۰۰۷۲
شماره کتابشناسی ملی	: ۲۲۱۱۰۳۶

دانشگاه پیام نور

روش تحقیق در مدیریت

مؤلفان: دکتر سید علی اکبر احمدی - علی صالحی

تهیه و تولید: مدیریت تولید محتوا و تجهیزات آموزشی

لیتوگرافی، چاپ و صحافی: مرکز چاپ و انتشارات دانشگاه پیام نور

شمارگان: ۱۰۰۰۰ نسخه

نوبت و تاریخ چاپ: چاپ اول (تجدید نظر شده) شهریور ۱۳۹۲

شابک: ۹۷۸ - ۹۶۴ - ۳۸۷ - ۹۸۹ - ۱

ISBN: 978 - 964 - 387 - 989 - 1

فروش این کتاب فقط از طریق نمایندگی های دانشگاه پیام نور مجاز می باشد و فروش

آن در سایر مراکز فروش کتاب موجب تعقیب قانونی فروشنده خواهد گردید

(کلیه حقوق نشر اعم از چاپی، الکترونیکی، تصویری، صوتی و اینترنتی برای دانشگاه پیام نور محفوظ است)

قیمت: ۶۴۰۰۰ ریال

بسم الله الرحمن الرحيم

پیشگفتار ناشر

کتاب‌های دانشگاه پیام نور حسب مورد و با توجه به شرایط مختلف یک درس در یک یا چند رشته دانشگاهی، به صورت کتاب درسی، متن آزمایشگاهی، فرادرسی، و کمک‌درسی چاپ می‌شوند.

کتاب درسی ثمرهٔ کوشش‌های علمی صاحب اثر است که براساس نیازهای درسی دانشجویان و سرفصل‌های مصوب تهیه و پس از داوری علمی، طراحی آموزشی، و ویرایش علمی در گروه‌های علمی و آموزشی، به چاپ می‌رسد. پس از چاپ و ویرایش اول اثر، با نظرخواهی‌ها و داوری علمی مجدد و با دریافت نظرهای اصلاحی و متناسب با پیشرفت علوم و فناوری، صاحب اثر در کتاب تجدیدنظر می‌کند و ویرایش جدید کتاب با اعمال ویرایش زبانی و صورتی جدید چاپ می‌شود.

متن آزمایشگاهی (م) راهنمایی است که دانشجویان با استفاده از آن و کمک استاد، کارهای عملی و آزمایشگاهی را انجام می‌دهند.

کتاب‌های فرادرسی (ف) و **کمک‌درسی (ک)** به منظور تسهیل کردن منابع درسی دانشگاهی تهیه و بر روی لوح فشرده تکثیر می‌شوند و یا در وبگاه دانشگاه قرار می‌گیرند.

مدیریت تولید محتوا و تجهیزات آموزشی

فهرست مطالب

پیشگفتار

فصل اول: کلیات

هدف‌های رفتاری

مقدمه

کاوشگری انسان

شناخت و منابع گوناگون ایجاد آن

تعریف علم و کارکردهای آن

مفروضات علم چیست؟

هدف‌های علم

تعامل نظریه با تحقیق

تحقیق علمی چیست؟

فلسفه تحقیق علمی

ویژگی‌ها و قواعد تحقیق علمی

پیش‌نیازهای تحقیق علمی

فرآیند تحقیق علمی

روش تحقیق علمی در مدیریت

نقش تحقیقات مدیریتی در مدیریت اثربخش سازمان‌ها

خلاصه

سوالاتی برای تأمل بیشتر

فصل دوم: عناصر تحقیق علمی

هدف‌های رفتاری

مقدمه

۳۶	مفهوم
۳۷	ملاک‌های ارزشیابی مفاهیم
۳۹	سازه
۴۰	رابطه مفهوم با سازه
۴۲	تعریف
۴۳	انواع تعریف
۴۵	معرف (شاخص)
۴۷	متغیر
۴۸	انواع متغیر
۴۸	۱. طبقه‌بندی متغیرها براساس رابطه
۴۹	۲. طبقه‌بندی متغیرها براساس نقش
۴۹	۳. طبقه‌بندی متغیرهای براساس تعداد ارزش
۴۹	۴. سایر دسته‌بندی متغیرها
۵۲	مقیاس اندازه‌گیری
۵۵	نظریه یا تئوری
۵۷	انواع نظریه
۵۹	نقش نظریه در پژوهش
۶۰	فرآیندهای نظریه‌پردازی و نظریه‌آزمایی
۶۲	خلاصه
۶۲	سوالاتی برای تأمل بیشتر
۶۷	فصل سوم: انتخاب موضوع، تعریف مسأله و تدوین فرضیه‌ها
۶۷	هدف‌های رفتاری
۶۷	مقدمه
۶۸	انتخاب و تنظیم موضوع تحقیق
۶۸	منابع و مراجع برای انتخاب موضوع تحقیق
۷۴	تعریف و بیان مسأله پژوهش
۷۵	۱. مقیاس و حدود مسأله
۷۵	۲. قابلیت پاسخگویی به سوالات تحقیق
۷۹	نکات مورد توجه در تعریف مسأله پژوهش
۸۱	انواع پرسش‌های تحقیق
۸۱	ویژگی‌های مسأله پژوهشی و چگونگی بیان آن
۸۵	چگونگی ارزشیابی مسأله تحقیق
۸۶	تدوین فرضیه‌ها
۸۸	طبقه‌بندی فرضیه‌ها
۹۲	فرضیه‌ها یا فرض‌های آماری
۹۳	نقش فرضیه در پژوهش

۹۴	خلاصه
۹۵	سؤالاتی برای تأمل بیشتر
۱۰۱	فصل چهارم: استفاده از ادبیات و متون جدید
۱۰۱	هدف‌های رفتاری
۱۰۲	مقدمه
۱۰۳	مقاصد بررسی پیشینه تحقیق
۱۰۴	منابع اطلاعاتی برای بررسی پیشینه تحقیق
۱۰۴	۱. نمایه‌ها
۱۰۵	۲. پایگاه داده‌های الکترونیکی
۱۰۶	۳. پایگاه‌های داده‌های مرتبط
۱۰۶	مرکز اطلاع‌رسانی مرکز وزارت علوم، تحقیقات و فناوری
۱۰۷	۴. متون عمومی و فهرست‌های مرجع
۱۰۸	۵. استفاده از اینترنت
۱۱۰	فرآیند بررسی پیشینه تحقیق
۱۱۲	تنظیم گزارش پیشینه تحقیق
۱۱۳	شیوه استفاده از آثار دیگران و ثبت ارجاعات
۱۱۵	سیستم‌های ارجاع‌دهی
۱۱۶	۱. سیستم مؤلف / تاریخ انتشار
۱۱۸	۲. سیستم پانویس و پی‌نوشت
۱۲۰	ارجاعات الکترونیکی و اینترنتی
۱۲۱	ارجاعات دست دوم
۱۲۲	منابع داده‌های دسته دوم
۱۲۳	۱. اطلاعات مربوط به شرکت‌ها
۱۲۴	۲. سازمان‌های دولتی
۱۲۵	۳. نهادهای آموزشی و مراکز تخصصی
۱۲۶	۴. سازمان‌های حرفه‌ای
۱۲۶	۵. مدیریت - حوزه‌های وابسته
۱۲۷	۶. مطالب بایگانی شده
۱۲۷	۷. منابع اینترنتی
۱۲۸	۸. مراکز تخصصی
۱۲۸	۹. برقراری ارتباط با محققان دانشگاهی
۱۲۹	خلاصه
۱۳۰	سؤالاتی برای تأمل بیشتر
۱۳۵	فصل پنجم: روش‌های تحقیق علمی
۱۳۵	هدف‌های رفتاری

۱۳۶	مقدمه
۱۳۶	تحقیقات علمی بر اساس هدف
۱۳۹	تحقیقات علمی براساس ماهیت و روش
۱۵۵	مراحل مختلف تنظیم تحقیق تجربی
۱۵۷	ویژگی های تحقیق نیمه تجربی
۱۶۰	خلاصه
۱۶۰	سؤالاتی برای تأمل بیشتر
۱۶۷	فصل ششم: جامعه و نمونه
۱۶۷	هدف های رفتاری
۱۶۷	مقدمه
۱۶۸	جامعه و نمونه آماری
۱۷۰	هدف نمونه گیری
۱۷۰	دلایل نمونه گیری
۱۷۰	روش های نمونه گیری
۱۷۰	۱. روش های نمونه گیری احتمالی (تصادفی)
۱۷۰	۱-۱. نمونه گیری تصادفی ساده
۱۷۲	۱-۲. نمونه گیری منظم یا سیستماتیک
۱۷۳	۱-۳. نمونه گیری تصادفی طبقه بندی شده
۱۷۵	۱-۴. نمونه گیری تصادفی خوشه ای
۱۷۶	۲. سایر روش های نمونه گیری
۱۷۹	اندازه نمونه
۱۸۴	روش های برآورد حجم نمونه
۱۸۷	ملاحظات مربوط به برآورد حجم نمونه
۱۸۹	شیوه های انتخاب نمونه در پیمایش ها
۱۹۴	خلاصه
۱۹۶	سؤالاتی برای تأمل بیشتر
۲۰۱	فصل هفتم: روش های گردآوری داده و اطلاعات
۲۰۱	هدف های رفتاری
۲۰۱	مقدمه
۲۰۶	انواع سند مورد استفاده در مطالعات کتابخانه ای
۲۰۹	ابزارهای گردآوری اطلاعات در روش کتابخانه ای
۲۱۲	عوامل مؤثر در مشاهده
۲۱۵	انواع مشاهده
۲۱۶	مزایا و محدودیت های روش مشاهده
۲۱۷	۲. محدودیت های روش مشاهده

۲۱۸	نکات لازم در روش مشاهده
۲۲۰	انواع مصاحبه
۲۲۱	مزایا و محدودیت‌های روش مصاحبه
۲۲۲	نکاتی که در مصاحبه باید رعایت شود
۲۲۹	نکات مهم در تدوین پرسشنامه
۲۳۱	ترتیب ارائه سؤال‌ها
۲۳۲	اجرای مقدماتی پرسشنامه
۲۳۴	مزایای پرسشنامه
۲۳۵	محدودیت‌های پرسشنامه
۲۳۵	روایی و پایایی ابزار سنجش
۲۳۹	خلاصه
۲۳۹	سؤالاتی برای تأمل بیشتر
۲۴۳	فصل هشتم: تجزیه و تحلیل‌های آماری
۲۴۳	هدف‌های رفتاری
۲۴۳	مقدمه
۲۴۴	کدگذاری، استخراج و طبقه‌بندی داده‌ها
۲۴۸	تجزیه و تحلیل داده‌ها
۲۴۹	انواع شیوه‌های تجزیه و تحلیل داده‌ها
۲۴۹	شیوه تجزیه و تحلیل کیفی
۲۵۰	کنترل نتایج تحلیل‌های آماری، که به آن اشاره شد.
۲۵۲	شیوه تجزیه و تحلیل کمی
۲۵۲	۱. تجزیه و تحلیل توصیفی
۲۵۳	شاخص‌های آماری
۲۵۴	جداول دو بعدی
۲۵۵	انواع کاربردهای جداول دو بعدی
۲۵۶	جداول سه بعدی
۲۵۶	نمودارها
۲۵۷	۲. تجزیه و تحلیل استنباطی
۲۵۷	آمار پارامتریک
۲۵۸	محدودیت‌های آمار پارامتریک
۲۵۸	آمار ناپارامتریک
۲۵۹	قضایای و نکات مورد توجه در تحلیل آمار استنباطی
۲۶۰	اساس قضایای احتمالی: توزیع نرمال
۲۶۰	فرمت‌های قضایا
۲۶۱	معناداری
۲۶۴	آزمون‌ها

۲۷۱	خلاصه
۲۷۳	سؤالاتی برای تأمل بیشتر
۲۷۷	فصل نهم: تدوین و نگارش گزارش تحقیق
۲۷۷	هدف‌های رفتاری
۲۷۸	مقدمه
۲۷۸	اهمیت گزارش
۲۷۸	شروع
۲۷۹	مقدمات
۲۷۹	جلد و صفحه عنوان
۲۷۹	عناصر گزارش
۲۸۰	صفحه محتوا
۲۸۱	خلاصه اجرایی
۲۸۱	پیشگفتار / مقدمه
۲۸۵	بخش اصلی گزارش - ساختار و محتوا
۲۹۰	ساختار روایی یک گزارش
۲۹۱	نارسایی‌های گزارش‌نویسی
۲۹۳	رسانه‌های دیگر
۲۹۴	ضرورت اطلاع‌رسانی در پژوهش‌های علوم رفتاری
۲۹۵	نگارش پایان‌نامه
۲۹۶	نتیجه‌گیری
۲۹۶	خلاصه
۲۹۸	سؤالاتی برای تأمل بیشتر
۳۰۱	منابع

پیشگفتار

انسان هزاران سال است که به دنبال پاسخ چراهای خویش است؛ و با پاسخ‌ها به چراهای خود درصدد خروج از مجهولات و توسعه دامنه معلومات خویش است. هرچند با کشف هر معلومی، مسائل و مجهولات جدیدی در پیش روی انسان گذاشته می‌شود و به عبارت دیگر مجهولات بیشتری برای بشر نمایان می‌شود. این فرآیند ضرورت انجام پژوهش و تلاش مستمر و گسترش یابنده پژوهش‌های علمی را معنادار می‌کند. امروزه پژوهش‌های علمی زیربنای برنامه‌های توسعه جوامع بشری محسوب می‌شود و به همین دلیل است که گرایش شدیدی از سوی اساتید دانشگاه‌ها، دانشجویان، کارشناسان و مدیران سازمان‌ها و حتی افراد عادی نسبت به انجام پژوهش علمی پیدا شده است.

انجام پژوهش و کسب معلومات نیاز به روش‌های مناسب و ابزارهای معتبر دارد. از این رو لازم است پژوهشگران و علاقمندان به پژوهش و اساساً هر کس که خواهان کشف مجهول و دانستن است، از روش‌های تحقیق آگاهی یافته و فنون کشف واقعیت‌ها و شناخت حقایق را فرا گیرد.

در کشور ما نیز به دنبال تحولات علمی که در طی سال‌های اخیر به وجود آمده است، آثار مختلفی به چاپ رسیده است که هریک از آن‌ها به سهم خود دانش و معرفت افراد علاقه‌مند را در زمینه روش‌های تحقیق علمی افزایش داده است. کتاب حاضر نیز تحت عنوان «روش تحقیق در مدیریت» نگارش شده است، گام کوچکی است که در همین راستا برداشته شده است. این کتاب که حاصل برخورداری از منابع،

آثار و تجارب ارزشمند دیگران و نیز تجارب چندساله نگارندگان در زمینه آموزش و پژوهش است، با اعمال تجدیدنظر کامل در چاپ اول، در ۹ فصل تهیه شده است. در نگارش این کتاب سعی شده است از الفاظ و جملات ساده استفاده شود تا مراحل انجام تحقیق برای پژوهشگران و دانشجویان روشن شود. همچنین تدوین این براساس سرفصل درس روش تحقیق رشته مدیریت و حسابداری انجام شده است. خلاصه مطالب مطرح در هر فصل به شرح زیر است:

در فصل ۱ تبیین تحقیق و دلایل انجام آن مطرح شده است. شیوه یافتن موضوع تحقیق، انواع تحقیق، تاریخچه تحقیق، و تشریح مفاهیم اعتبار، پایایی و تعمیم‌پذیری از دیگر موضوعات این فصل‌اند. این فصل سعی دارد تا علاقه‌مندان را در درک و یادگیری زبان و رویکرد علمی و پژوهش کمک کند. بسیاری از ساختارهای اساسی پژوهشگر رشته مدیریت در این فصل مطالعه شده است. این فصل را با پرداختن به کلیات پژوهش، نظیر علم و مفروضات آن، ماهیت تحقیق علمی، علت انجام آن، و محقق آغاز کرده‌ایم. همچنین، فصل حاضر نمایی کلی از تحقیقات مدیریتی را بیان می‌دارد. این نوع تحقیقات فرآیندی متنوع و پیچیده‌ای هستند و از شاخه‌های مختلف علوم بهره می‌گیرند. در نهایت این فصل فرایند و مراحل مختلف انجام تحقیق علمی را توضیح داده‌ایم. ضمن معرفی هر یک از مراحل تحقیق علمی، به تشریح کامل نیز پرداخته‌ایم. فرآیند تحقیق علمی را در هفت مرحله تنظیم کرده‌ایم.

با توجه به ضرورت شناخت عناصر تحقیق علمی، در فصل ۲ عناصر تحقیق معرفی شده‌اند. در این فصل به‌منظور شناخت عناصر و اجزای اصلی تحقیق علمی، به تعریف مفهوم و ملاک‌های ارزشیابی مفاهیم نظری و تجربی پرداخته‌ایم. همچنین تعریف سازه و رابطه آن با مفهوم تشریح شده است. تعریف انواع آن و نیز نقش تعریف در تحقیق را در این فصل می‌خوانید. همچنین، شاخص با معرف، متغیر و کاربردهای آن در تحقیق، و انواع متغیر به‌طور کامل معرفی شده‌اند. در پایان این فصل نیز به تعریف نظریه، کاربردهای آن در تحقیق علمی و فرآیند نظریه‌پردازی و نظریه‌آزمایی پرداخته‌ایم.

در فصل ۳، انتخاب موضوع، تعریف مسأله، و تدوین فرضیه‌های تحقیق مطرح شده است. منابع و مراجعه انتخاب موضوع تحقیق معرفی و نحوه بیان موضوع تحقیق

به طور کامل تشریح شده است. هم‌چنین، انواع اشتباهات و محدودیت‌ها در بیان موضوع تحقیق مطرح شده‌اند. با توجه به اهمیت تعریف مسأله پژوهشی و نحوه بیان آن، این موضوع با معرفی نمونه‌های مختلف تشریح شده است. در نهایت، ضمن تعریف فرضیه‌های پژوهشی و انواع آن، نحوه تدوین فرضیه‌های پژوهشی و نیز تبدیل فرضیه‌های پژوهشی به فرضیه‌های آماری را مطرح کرده‌ایم.

انجام تحقیق علمی نیازمند منابع علمی معتبر است. بنابراین، استفاده از پیشینه و متون جدید مرتبط با تحقیق از الزامات تحقیق علمی به‌شمار می‌رود. در فصل ۴ ضمن آشنایی با پیشینه موضوع تحقیق، با انواع منابع اطلاعات و نحوه دسترسی به منابع اطلاعاتی آشنا خواهیم شد. در این فصل، ضمن معرفی سایت‌های مختلف و کاربردهای خاص هر یک از آنها، نحوه دسترسی به آنها را تشریح کرده‌ایم.

فصل ۵ کتاب به معرفی روش‌های تحقیق عملی می‌پردازد. با توجه به تنوع مختلف روش‌های تحقیق عملی و ضرورت استفاده از آنها در موقعیت‌ها و شرایط خاص، شناخت هر یک از آنها اهمیت زیادی دارد. از این‌رو در این فصل به معرفی کامل روش‌های تحقیق پرداخته‌ایم.

در فصل ۶ خوانندگان با مفهوم جامعه و نمونه و انواع نمونه‌های معرف جامعه آشنا می‌شوند. هم‌چنین، دلایل نمونه‌گیری مطرح و انواع پیمایش‌ها و مشکلات دستیابی به نمونه‌گیری تصادفی بیان شده است. در نهایت، روش‌های نمونه‌گیری و معیارهای تعیین اندازه نمونه درج شده است.

فصل ۷ به معرفی روش‌های گردآوری داده‌ها و اطلاعات می‌پردازد. در این زمینه خوانندگان با روش‌های مناسب جمع‌آوری داده‌ها و اطلاعات که مناسب با روش تحقیق است، آشنا می‌شوند. از جمله روش‌های گردآوری اطلاعات ارائه شده در این فصل، روش‌های کتابخانه‌ای و میدانی است. با توجه به این‌که عمده تحقیقات در رشته‌های مدیریت و حسابداری از نوع تحقیقات کیفی است، لذا از عمده روش‌های میدانی گردآوری اطلاعات، به روش‌های مشاهده، مصاحبه و پرسشنامه به تفصیل پرداخته شده است. هم‌چنین مزایا و معایب هر یک از روش‌های گردآوری اطلاعات ذکر شده‌اند. در نهایت ضمن طرح مطالبی در مورد تحقیقات پیمایشی و روش‌های گردآوری اطلاعات مناسب آن، روش تعیین روایی و پایایی پرسشنامه نیز بیان شده است.

فصل ۸ کتاب به تجزیه و تحلیل آماری پژوهش می‌پردازد. در این فصل روش‌های تحلیل توصیفی و استنباطی بیان شده است. شاخص‌های مرکزی و پراکندگی معرفی شده و جداول مختلف آماری و نمودارهای ارائه شده‌اند. هم‌چنین، روش تحلیل استنباطی مطرح و برخی آزمون‌های مورد استفاده خلاصه شده‌اند. در این فصل هم‌چنین برخی موارد و قضایای آماری که درک آن در انجام تحلیل آماری لازم‌اند بیان شده‌اند.

فصل ۹ به تنظیم گزارش تحقیق اختصاص دارد. در این فصل به خوانندگان آموزش داده‌ایم که نتایج نهایی تحقیق پژوهشی را چگونه تهیه و تنظیم کنند. در این فصل نحوه تنظیم صفحه‌های گزارش تحقیق، چگونه شماره‌گذاری تیترا و نظایر آن با درج مثال‌های مختلف بیان شده است.

لازم به ذکر است به‌منظور آشنا نمودن بیشتر دانشجویان با نحوه سؤالات آزمون‌های دانشگاه پیام نور و هم‌چنین تمرکز و توجه بیشتر خواننده بر نکات ظریف و دقیق متن، در انتهای هر فصل مجموعه سؤالاتی به دو شکل تشریحی و تستی درج شده است. امید است که مطالب این اثر مورد توجه استادان ارجمند و دانشجویان کوشا قرار گیرد.

در این‌جا، فرصت مغتنمی است که از زحمات و مساعدت‌های همکارانی که در خلق این اثر نقش‌های ذی‌قیمتی داشته‌اند، قدردانی شود. از جناب آقای دکتر حسن دانایی‌فرد که کار نظارت این کتاب را برعهده داشته‌اند سپاسگزاری می‌شود. هم‌چنین از سرکار خانم لیلا همتی که در مورد محتوای مطالب نظرات ارزشمندی ارائه نمودند و به غنای مطالب این اثر افزودند، قدردانی می‌شود. هم‌چنین از سرکار خانم خواجه‌وند که در صفحه‌بندی کتاب تلاش داشته‌اند، و سرکار خانم گنجی که کارشناس مسئول پیگیری‌های چاپ کتاب بودند، سپاسگزاری می‌شود. در هر حال، محاسن و اعتبار کتاب مرهون مساعی همکاران و مسؤولیت همه نارسایی‌ها و کاستی‌ها برعهده مؤلفان است. اطمینان دارد که با راهنمایی خوانندگان محترم و ارجمند در چاپ‌های بعدی غنای مطالب مورد توجه قرار می‌گیرد.

سید علی اکبر احمدی / علی صالحی

۱۳۹۲